

ASYA VE ORTADOĞU ÜLKELERİNDE ASKERİ HİZMETTEN KAÇMA SUÇLARI

Dr. Mustafa ŞİMŞEK¹

Özet: Savunma ve korunma insanın doğasında olan bir duygu ve dürtüdür. Tarih boyunca da bu ihtiyaç nedeniyle kabile, aşiret, klan şeklindeki toplumsal gruplar halinde yaşarken de aynı ihtiyacı duyan insanoğlu, günümüzde devlet denilen en gelişmiş ve modern sosyal teşkilat içinde de bu ihtiyacı duymaya devam etmektedir. Milli savunma ihtiyacı, devletlerin de duyduğu bir ihtiyaç olup, ceza kanunlarında bu ihtiyacı korumak için askeri hizmetten kaçma teşkil eden fiillerin, ordusu olan her ülkede suç sayılarak cezalandırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, askeri hizmetten kaçma fiillerinin Asya ve Ortadoğu'nun bazı ülkelerinde nasıl düzenlendiği üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Mukayeseli hukuk çalışması olarak faydalı olması için gayret gösterilen çalışmada sadece firar suçu değil, askeri hizmetten kaçma teşkil eden diğer bazı fiillere de nispeten yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Askeri hizmet, milli savunma, askeri hizmetten kaçma, firar, zorunlu askerlik hizmeti, askeri yargı, vicdani itiraz.

Offences of Evading from Military Service in Asia and Middle East Countries

Abstract: Defence and protection are the motive and the feeling that exist in human nature. Because of this necessity of defence and protection, human being has been living in social communities such as tribe and clan. In the same way, they still feel the same necessity while living in a government that is the most developed and modern social organisation. The need for national defence is also a necessity for governments, so in order to meet this necessity, the actions that violate the compulsory military service are regarded as crimes and punished according to the criminal laws of governments having an army. How the actions considered as draft evasion are regulated in some Asian and Middle Eastern countries is the main subject of this study. In this study, which is intended to be useful as a comparative law study, not only desertion but also some other actions regarded as evading military service are relatively examined.

Key Words: Military Service, National Defence, Evading Military Service, Desertion, Compulsory Military Service, Military Jurisdiction, Conscience Objection.

¹ Hv.Dr.Öğ.Yb. Hava Astsubay, Meslek Yüksek Okulu Temel Bilimler Bölüm Başkanı ve Hukuk Dersleri Öğretim Elemanı. Bu makale ve makaledeki görüşler, yazarın kendi fikir ve görüşleri olup, Türk Silahlı Kuvvetleri adına ifade edilmediği gibi Türk Silahlı Kuvvetleri'nin resmi görüşü olarak da kabul edilemez.

Email: mustisimsek@posta.oyak.com.tr

1.GİRİŞ

Modern devlet ile daimi ordu, birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturur². Devletler, varlıklarını korumak için silahlı kuvvetlere de milli savunma ile ilgili hukuk kurallarına da ihtiyaç duyarlar³. Silahlı kuvvetlerin, toplum içinde yaşayan diğer fertlere uygulanan kaidelerle kontrol altında tutulmasının, sevk ve idaresinin mümkün olamayacağı savunulmuştur⁴. Bu nedenle de **“Ordu denilen özel varlığın bulunduğu her yerde orduya mahsus özel bir cezai kaza gözüktür”**⁵. Askeri ceza kanununa sahip olmayan devletlerin, genellikle askeri bakımdan zayıf olan devletler olduğu, silahlı kuvvetleri bulunan her devletin, askeri ceza ile ilgili mevzuata sahip olduğu görülmektedir⁶. Devletler ya ayrı bir askeri ceza kanunu içinde ya da genel ceza kanunu içinde askeri suçlara yer vermek suretiyle orduyla ilgili suç ve cezalara yer vermektedir.

Askeri ceza kanununun muhatabı kural olarak asker kişiler, korunan hukuki değerler de ordunun kendisi, milli savunma ve askeri hizmettir. Ordudaki disiplin anlayışı ile genel hukuk anlayışı bazen çatışsa da askerliğin kendine özgü özelliklerinin bulunduğu da bir gerçektir⁷. Mesela askerlik kurumu, mensubundan itaat ve boyun eğme talep eder. Bu husus, askeri hizmeti öteki disipline dayalı kurumlardan ayıran başlıca özelliklerdendir.

1982 Anayasası'nın 72'nci maddesine göre; "Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir". Askerlik hizmetinin zorunluluğu da anayasal bağlamda bu maddeye dayanmakta ve askerlikten kaçma ve yerine getirmeme teşkil eden

² BRÖCKLING, Ulrich, Disiplin. Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi, Çeviren (Çev.) Veysel ATAYMAN, İstanbul, 2001, s.23.

³ ERMAN, Sahir, Askeri Ceza Hukuku, Umumi Kısım ve Usul, İstanbul, 1983, s.1; ULUKANLIGİL, Metin, Askeri Yargıda İtaatsizlik Suçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE.), İstanbul, 2001, s.5.

⁴ AKMANER, İbrahim Fevzi, Türkiye'de Askeri Kazanın Tarihçesi ve Tekamülü, Askeri Adalet Dergisi (AAD.), Ankara, Y:3, S.9, 1957, s.543; ULUKANLIGİL, s.3; Askeri yargının gerekliliği hakkında ayrıca bkz. KÖPRÜ, Orhan, Türkiye'de Askeri Yargı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniv. SBE., Ankara, 1988, s.28-30.

⁵ SEVİĞ, Raşid Vasfi, Askeri Adalet, Giriş ve Tarihçe, Ankara, 1955, s.75; GÜLSEREN, Fehmi Şener, Askeri Ceza Hukukunda Müessir Fiil Suçları, İstanbul Üniv. SBE., (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1990, s.2.

⁶ ERMAN, s.3.

⁷ ERKAN, Hakkı, "Sırf Akeri Suçlar", AAD., Y.18, sy.69-70, 1974, s.6.

firar, izin tecavüzü, kısa süreli kaçma, bakaya ve saklı gibi fiiller 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu (ASCK) ile 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kanununda (DMK) değişik suçları oluşturmaktadır.

Askerlik hizmetini ifa yükümlülüğü altında olan failin firar etmesi veya izin almaksızın hizmetten ayrılması veya verilen izin süresinin sonunda hizmete dönmemesi orduya sadakatle hizmet ilkesine aykırıdır. Türk Askeri Ceza Hukukunda firar; bir askerin kıt'asından veya vazifesi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak barışta altı günden fazla, seferberlikte ise üç günden fazla uzaklaşmasıdır⁸. Firar ile görev yerini izinsiz terk etme arasındaki fark; firarda, görevden **sürekli olarak kaçma** niyetinin mevcudiyetidir. Sürekli kaçımdan maksat, firardaki askerin birliğine bir daha **geri dönmek niyeti ile kaçmış** olmasıdır⁹.

Ordu ve hayatı pahasına görev yapan mensuplarının en temel görevi, dış düşmana ve iç kargaşalıkta da iç düşmana karşı devleti korumaktır. Bu görevi ifa edebilmek için de ordu ve mensuplarına özgü kurallar gereklidir. Ordu mensuplarından askeri hizmet yükümlülüğü altında olanların görevlerini yerine getirebilmek için uymak zorunda oldukları temel kural; **itaat etmek ve askeri hizmette hazır bulunmaktır**¹⁰.

Askerlik, daima feragat ve fedakarlık gerektirir¹¹. Askeri hizmeti ifa için hazır bulunma zorunluluğu nedeniyle ki asker kişinin izinsiz birliğinde bulunmaması veya askeri hizmeti terk etmesi, başka bir deyişle **askeri hizmetten kaçması** yasaklanmıştır. Askeri hizmeti terk etmek veya hizmetten izinsiz ayrılmak yani asker kişinin yokluğu, cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Ordu en büyük sayıda insanın kumanda altında bulunduğu topluluk olarak tüm fertleriyle **“aynı sonuç için çırpınmalı aynı buyruklara uymalıdır”**¹². Bu durum zorunlu olarak hiyerarşiyi de gerektirir.

ODMAN'a göre, askerlik hizmeti zorunlu olsa da olmasa da (başta firar suçları olmak üzere) bu hizmetten kaçma fiilleri tüm ülkelerde suç sayılmakta ve cezalandırılmaktadır. Askeri hizmetten kaçıp yabancı ülkeye

⁸ ODYAKMAZ, Cevad, Askeri Ceza Hukuku Hususi Kısım (Askeri Suçlar) ve Askeri Muhakeme Usulü Hukuku, Ankara, 1959, s.26; SAKARYALI, Zihni, Askeri Ceza Hukuku Notları, İstanbul, 1944, s.171; daha fazla bilgi için bkz. ŞİMŞEK, Mustafa, Askeri Ceza Hukukunda Firar Suçları, Marmara Üniv. SBE., (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2004, s.5 vd.

⁹ BRÖCKLING, s.286.

¹⁰ GLISEN, John, “Askeri Hukukun Bugünkü Evrimi Üzerine Genel Bildiri-I”, Çev.: Nail SUCU, Yargıtay Derisi, C.8, OCAK-NİSAN 1982, s.17.

¹¹ İZGÜ, Orhan, “Orduda Disiplin”, AAD. Y.15, Sy.57, OCAK 1971, s.21.

¹² GLISEN, s.17.

kaçanlara sırf kaçma veya askerlik yükümlülüğünden kurtulma fiilleri nedeniyle **“mülteci”** statüsü tanınmamaktadır. Bu kimselere, 18 Ekim 1907 Tarihli ve V Sayılı Kara Savaşında Tarafsız Devletlerin ve Kişilerin Hakları ve Görevleri Hakkında La Haye Sözleşmesi hükümlerinde öngörülen himaye de tanınmamıştır.¹³ Milletlerarası hukukta uygulanan genel teamül, askeri hizmetten kaçma fiilleri gibi sırf askeri suç işleyen asker kişilerin, yurt dışına kaçmaları halinde **ülkelerine iade edilmemeleridir**. Ancak, ülkelerin iade etmeleri de mümkündür¹⁴.

2. ASYA ve ORTADOĞUDA ASKERİ HİZMETTEN KAÇMA SUÇLARI

Çalışma konumuz olan ülkelere değinmeden önce, askeri hizmetten kaçma ile ilgili ülkemiz mevzuatına kısaca baktığımızda en başta 1632 sayılı ASCK'nın 63-78'nci maddeleri arasındaki yer alan **“Yoklama kaçağı, saklı, bakaya, firar”** faslı hükümlerini, 79-81'nci maddelerindeki **“Kendini askerliğe yaramayacak hale getirmek ve askerlikten kurtulmak için hile kullanmak”** faslı hükümlerini görmekteyiz. Ayrıca, 477 sayılı DMK'nun 50'nci maddesinde öngörülen **“Kısa süreli kaçma ve izin süresini geçirme”** ile 51'nci maddesindeki **“Kaçmaya kalkışanları haber vermemek”** suçlarında da korunan hukuki menfaat askeri hizmet olup, askeri hizmetten kaçma cezalandırılmaktadır. Suç olarak ASCK.da yer alan söz konusu fiiller askeri cürüm iken, 477 sayılı DMK.da yer alan fiiller ise disiplin suçudurlar.

1632 sayılı ASCK.nun 63/1'nci maddesine göre; “Kabul edilecek bir özrü olmadan barışta bakayalarla yoklama kaçağı veya saklılardan yaşitlarının veya birlikte işleme bağlı arkadaşlarının ilk kafesi yollanmış bulunanlar ve ihtiyat erattan çağrılıp da özürsüz yaşitlarının yollanmalarından başlayarak yedi gün içinde gelenler bir aya kadar, yakalananlar üç aya kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler üç aydan bir yıla kadar, yakalananlar dört aydan bir buçuk yıla kadar, üç aydan sonra gelenler dört aydan iki yıla kadar hapis, üç aydan sonra yakalananlar altı aydan üç yıla kadar ağır hapis ... cezasıyla cezalandırılırlar.”.

ASCK.nun 64/1'nci maddesine göre; “Hazarda askeri hizmete çağrıldığı halde 1076 sayılı kanunun 15 inci maddesine tevfikan Milli Müdafaa Vekaletince emredilen müddet içinde askerlik şubesine gelmiyen

¹³ ODMAN, Tefvik, “Savaşan Taraf Silahlı Kuvvetler Mensuplarının Tarafsız Ülkeye Sığınmaları ve Türkiye Uygulamasında İlk Örnek”, Deniz Kuvvetleri Dergisi, S. 573 , KASIM 1998, s.82.

¹⁴ ŞİMŞEK, s.99 vd.

yedek subay ve askeri memurlardan bu müddetin bitmesinden sonra on beş gün içinde elde edilenler bir aydan altı aya kadar, on beş günden sonra üç ay içinde elde edilenler altı aydan bir seneye kadar hapis ve üç aydan sonra elde edilenler beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu müddetler içinde kendiliğinden gelenlerin cezaları yarıya indirilir.”

ASCK.nun 65’nci maddesinde “Vazife ve memuriyetlerine gitmeyenler”, 66’nci maddesinde firar suçu ve izin tecavüzü askeri cürümleri, 67 ve devamı maddelerde de firar suçunun diğer tiplerinin (yurt dışına firar, sözleşerek firar, mehil içinde yakalanma ile biten firar), 75’nci maddede ise kaçaklara yardım etmek filleri öngörülmektedir.

477 sayılı DMK.nun 50’nci maddesine göre; “Kıt’asından veya görev yerinden kaçanlardan altı gün içinde kendiliğinden gelenler on günden bir aya kadar oda hapsi cezası ile cezalandırılır. Bu eylem görevli iken işlenmiş veya silâh, mühimmat, donatım veya bir askerî taşıma aracı birlikte götürülmüş yahut mükerrer olarak işlenmiş ise yirmi günden iki aya kadar oda hapsi cezası verilir. İzin süresini özürsüz altı güne kadar geçirenler yedi günden bir aya kadar oda veya göz hapsi cezası ile cezalandırılır. Bu eylem mükerrer olarak işlenmiş ise yirmi günden iki aya kadar oda hapsi veya göz hapsi cezası verilir.”

DMK.nun 51’nci maddesine göre ise “Bir kaçmaya kalkışmayı doğru olarak haber alıp da kaçmanın önü alınabilecek bir zamanda bunu amirine haber vermeyenler kaçma olmuş ise yedi günden iki aya kadar oda hapsi cezası ile cezalandırılırlar.”

DMK.da yer alan yukarıdaki fiillere askeri disiplin amirleri, ASCK.nun 171’nci maddesine bağlı cetvel çerçevesinde disiplin yoluyla disiplin cezası (oda hapsi veya göz hapsi) verebilecekleri gibi, disiplin mahkemesine sevk ederek bu mahkemelerce 477 sayılı Kanundaki oranlarda disiplin cezası (oda hapsi veya göz hapsi) ile cezalandırılmalarını da sağlayabilirler.

2.1. AZERBAIJAN

12 Kasım 1995 tarihinde kabul edilen **Azerbaycan** Anayasası’nın 3’ncü Bölüm 76’nci maddesine göre; her vatandaş, kanun hükümleri çerçevesinde kamu hizmeti yapar ve vatani savunmak bir görevdir. Anayasanın 109/26’nci maddesine göre de Devlet Başkanı, gerektiğinde acilen vatandaşları askeri hizmete çağırabilir.

Azerbaycan Hukukunda, vicdani itiraz bağlamında eğer vatandaşların inançları askeri hizmete karşı ise yasama yoluyla yapılacak düzenlemeler çerçevesinde askeri hizmete karşı **alternatif hizmete** izin verilmektedir. Bu kapsamda, 1992 tarihli Silahlı Kuvvetler Askeralmanın

Esasları Hakkında Kanununun 2'nci maddesine göre, vatandaşlardan inançları veya diğer nedenlerle aktif askeri hizmeti kabul etmeyenler 24 ay süreli alternatif hizmeti ifa etmek zorundadırlar¹⁵.

Azerbaycan Ceza Kanununda¹⁶, yoklama kaçağı (md.73), seferberlikten kaçmak (md.74), izinsiz terk (md.240-241), firar suçu (md.242), savaş sırasında askeri hizmetten kaçmak (md.243) suçları düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler çerçevesinde; yoklama kaçağı fiili 5 ile 10 yıl arasında hapis cezasını, izinsiz terk fiilleri 2 ile 10 yıl arasında hapis cezasını, seferberlikte yoklama kaçağı fiili 5 ile 15 yıl arasında hapis cezası veya **ömür boyu hapis cezasını**, barışta iken firar suçunu işlemek ise 5 ile 10 yıl arasında hapis veya **ömür boyu hapis cezasını**, firar savaşta iken işlenirse 5 ile 15 yıl arasında hapis veya **ömür boyu hapis cezasını** gerektirmektedir¹⁷.

2.2. ÇİN

04 Aralık 1982 tarihinde kabul edilen **Çin** Anayasası'nın 55'nci maddesine göre, saldırıya mukavemet ve ülkeyi savunmak, her **Çin** vatandaşının ödevidir. Kanuna uygun olarak orduya katılmak ve askerlik hizmeti ifa etmek, her vatandaş için şerefidir¹⁸. Ancak, zorunlu askere alma **Çin, Hong Kong ve Macao**'da uygulanmamaktadır¹⁹.

Çin Ceza Kanunu'nun 10'ncü bölümünde asker şahısların görevlerine karşı işledikleri suçlar için fasıl bulunmaktadır²⁰. Savaş alanından kaçmak, 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezasını gerektirmektedir. Vahim hallerde ceza 3 yıldan az, 10 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezasıdır. Eğer suçun işlenmesiyle insan kayıplarına neden

¹⁵ZEYNALOV, Eldar, "Conciencious Objection in Azerbaijan (1998)", www.mitglied.lycos.de/hrcal/reports/conobj98doc , erişim tarihi: 29.02.2003, s.6-8; ŞİMŞEK, s.52.

¹⁶ Azerbaycan'da, genel ceza kanunu yanında ayrı bir askeri ceza kanunu bulunmamaktadır. Ordu ile ilgili suçlara genel ceza kanunu içinde ayrılan kısımlarda yer verilmektedir.

¹⁷ 1998 yılından önceki düzenlemelere göre bu suçların cezası ölüm cezası idi. Bkz. ZEYNALOV, s.4.

¹⁸ Çin Anayasası için bkz. http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/ch00t____.html , erişim tarihi:12.01.2010.

¹⁹ WANG, Wenming, "The Military Judicial System and Military Court in China", www.guiustiziamilitare.difesa.it/seminario/delegati_internazionali/ENGLISH/cina, erişim tarihi: 02.12.2001.

²⁰ SUN Zhang Chi, "The Military Judicial System of PR China", www.soc-mil-org/Cdocchina2000.html , erişim tarihi: 22.11.2001; ŞİMŞEK, s.52.

olunmuşsa hükmonulacak ceza 10 yıldan az olmamak üzere hapis veya **ömür boyu hapis** veya **ölüm cezasıdır** (Çin Cz.K. md.424)²¹. Savaştan kaçan ya da savunma ile ilgili emirlerin ifasında pasif davranan komutanlar 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Vahim sonuçların doğmasına sebebiyet verilmişse failler en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılırlar (Çin Cz.K. md. 428).

Uçak veya gemi ile yurt dışına firar halinde fail, 10 yıldan az olmamak üzere hapis veya ömür boyu hapis veya ölüm cezası ile cezalandırılır (Çin Cz.K. md.430). Askeri hizmet hükümlerini ihlal ederek birliklerinden ülke içine firar edenler vahim hallerde 3 yıldan fazla olmayan hapis cezası ile cezalandırılır. Savaş zamanında²² ise ceza en az 3 yıl en çok 7 yıl hapistir (Çin Cz.K. md.435).

Savaş zamanında kendini yaralayarak askerliğe elverişsiz hale getirenler 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Vahim hallerde ceza 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezasıdır (Çin Cz.K. md. 434). Savaş esirlerinin kaçmasını sağlayanlar veya izinsiz serbest bırakanlar 5 yıl veya daha az hapis cezası ile cezalandırılırlar. Önemli savaş esirlerini veya çok miktarda savaş esirini serbest bırakanlar 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar (Çin Cz.K. md.447).

2.3. ERMENİSTAN

1995 tarihli Anayasaya göre; her vatandaş kanunla yapılacak düzenlemelere göre, **Ermenistan** Cumhuriyeti'nin savunmasına katılacaktır (md.47)²³. **Ermenistan**'da vicdani itiraz hakkı tanınmamış olup askeri hizmet zorunludur. Askeri hizmet ile ilgili kanun, 1991 tarihli Askerlik Hizmeti Kanunudur.

Genel ceza kanunundan ayrı bir askeri ceza kanunu bulunmayan **Ermenistan**'da, Ceza Kanununun Özel Hükümler/11'nci Kısım/28'nci Faslında, Kanunun 327'nci maddesinde (**Türk** Askeri Ceza Hukukunda 1632 sayılı ASCK'nun 64'ncü maddesindeki Bakaya suçunun karşılığı şeklinde) askeri hizmete gitmemek fiilinin basit hali para cezası veya 2 ay oda hapsi veya 2 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır. Fakat aynı

²¹ Çin Ceza Kanunu için bkz. www.qis.net/chinalaw/prclaw60.htm , erişim tarihi: 17.01.2003.

²² Savaş zamanına ait hükümlerde öngörülen “savaş zamanı” hali, devletin savaş durumunu ilan etmesinden sonraki zaman ile düşman tarafından ani saldırıdan sonraki zamanı (yani düşman saldırısı altında kaldığı zamanı) ifade etmektedir (Çin Cz.K. md. 451)

²³ Ermenistan Anayasası için bkz. http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/am00t____.html, erişim tarihi: 12.01.2010.

fiil, askere gitmemek için kendini sakatlamak veya yalandan hasta olunarak işlenirse, 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmakta, eğer fiil sıkıyönetim veya askeri çatışma/operasyon esnasında işlenirse 4 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir.

Ceza Kanununun Özel Hükümler/12. Kısım/32'nci Faslında ve Kanunun 361-364'ncü maddeleri arasında da firar ve izinsiz askeri hizmetten kaçma teşkil eden diğer bazı fiiller cezalandırılmaktadır. 361'nci maddesinde, Askeri hizmeti reddedenler 7 yıla kadar hapis cezası ile veya 6 ay ile 3 yıl arası süreyle, disipline edilmek için askeri bir birlikte hizmet cezasıyla cezalandırılmaktadır. Failler, cezanın infazından sonra yeniden askere çağrılmaktadırlar.

2.4. GÜNEY KORE CUMHURİYETİ

Güney Kore Hukukunda, 17 Temmuz 1948 tarihli Anayasanın “Askeri Hizmet Ödevi” başlıklı 39'ncü maddesine göre, her vatandaşın, kanunla düzenlenen şartlar altında, milli savunma ödevi vardır (md. 39/1). Askerlik hizmeti zorunlu olup, hizmet süresi 26 aydır²⁴. Askerlik hizmetini ifayı reddetmek, firar suçu addedilmekte (**Güney Kore** ASCK. md. 30) ve fail askeri yargıda yargılanmaktadır.

2.5. GÜRCİSTAN

Gürcistan Hukukunda askeri hizmetten kaçma fiilleri, Genel Ceza Kanununun 384-392'nci maddeleri arasında cezalandırılmaktadır²⁵. Ceza Kanununun 384'ncü maddesinde; geçerli bir mazereti bulunmadığı halde, askeri görevini veya ünitesini, 2 günden fazla (ancak en fazla on gün süreyle) terk etmek, 6 aya kadar hapis cezasıyla veya 1 yıla kadar disiplin hapsiyle cezalandırılmaktadır (md. 384/1). 10 günden fazla fakat en çok 1 aya kadar (1 ay dahil) askeri görevi veya üniteyi terk veya hizmetten ayrılmak halinde ceza, 2 yıl hapis cezası veya 3 yıla kadar disiplin hapsi

²⁴ Güney Kore Anayasası için bkz. http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/ks00t____.html erişim tarihi: 12.01.2010. Ayrıca bkz EIDE-CHIYOPA, “Report of the Secretary-General on the question of conscientious objection to military service”, 1997 tarihli Rapor, <http://www.hri.ca/fortherecord1997/documentation/commission/e-cn4-1997-99.htm> erişim tarihi:03.02.2003.

²⁵ Gürcistan'da genel ceza kanunu yanında ayrı bir askeri ceza kanunu bulunmamaktadır. Ordu ile ilgili suçlara genel ceza kanunu içinde ayrılan kısımlarda yer verilmektedir.

olabilecektir (md. 384/3). Fail, 1 aydan fazla süreyle askeri hizmeti terk ederse 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir (md. 384/4)²⁶.

Fırar suçunun cezalandırıldığı 385'nci maddeye göre, askeri hizmetten kaçmak kastıyla askeri hizmeti terk etmek “**fırar**” olarak nitelendirilmekte ve 7 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır (md.385/1). Toplu fırar halinde veya bir grubun önceden sözleşerek fırar etmesi halinde 3 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir (md.385/2). Askeri hizmetten kaçmak, yalandan hastalık veya başka bir gerçek dışı mazeretle gerçekleşirse, 6 ay hapis veya 1 yıla kadar disiplin hapsi öngörülmektedir (md.386/1). Fakat gerçeğe aykırı mazeret, askeri hizmetten tümüyle kaçmak için yapılırsa (fiil fırar suçunun cezası gibi) eylem, 7 yıla kadar hapis gerektirmektedir (md.386/2). Bir savaş gemisini savaşmadan terk eden gemi komutan veya mürettebat, Ceza Kanununun 387'nci maddesi gereğince 5 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir.

Gürcistan'da askeri hizmet zorunlu olup, 17 Eylül 1997 tarihli Askerlik Kanunu eski **Sovyet** rejiminden miras kalan hükümler içermektedir. Ülkede, çoğunluğu vicdani itirazcılar olmak üzere çok firari askerin olduğu belirtilmektedir²⁷. Fakat **Gürcistan** Parlamentosu, zorunlu askerlik hizmetine rağmen, Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi ve **Gürcistan** Anayasası'nın insan hakları ve özgürlükler garantisine dayanarak, 28 Eylül 1997 tarihinde Alternatif Hizmet Kanunu'nu kabul etmiş ve Kanun 01 Ocak 1998'de yürürlüğe girmiştir. Gerçekte yeterince uygulanmayan kanunun amacı, askeri hizmet yükümlülüğü ile din ve vicdan özgürlüğü arasında uzlaşma sağlamaktır.

2.6. HİNDİSTAN

Hindistan'da, 26 Ocak 1950 tarihli Anayasanın 51/A maddesine göre, çağrı yapıldığı zaman ulusal hizmette bulunmak ve ülkeyi savunmak, her **Hindistan** vatandaşının ödevidir²⁸. 46 sayılı Silahlı Kuvvetler Kanununa göre; asker şahıs hizmette iken fırar ederse “**ölüm cezası** veya daha az ceza”, diğer hallerde ise “7 yıla kadar hapis cezası veya daha az ceza” ile cezalandırılmaktadır. Fırar edene bilerek yataklık etmek 7 yıla kadar hapis veya daha az cezayı gerektirmektedir (md. 38). Fırar kastı ile olmayan askeri

²⁶ 384'ncü maddenin tümünde failin fırar kastı olmadan askeri hizmetten ayrılması gerekmektedir. Özel kast olarak fırar kastıyla hizmetin terk edilmesi, Ceza Kanununda “Fırar” başlığı taşıyan 385 'nci maddesinde cezalandırılmaktadır.

²⁷GEGUCHADZE, George, “Conscientious Objection In Georgia”, www.teleline.terra.es/personal/ beoc/Reports , erişim tarihi: 26.02.2003.

²⁸ Hindistan Anayasası için bkz. http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/in00t____.html , erişim tarihi: 12.01.2010.

hizmeti izinsiz terk etmek fiilini işleyenler ise 3 yıla kadar hapis veya daha az ceza ile cezalandırılmaktadır (md. 39).

46 sayılı Silahlı Kuvvetler Kanunundaki yukarıda belirtilen fiillerin işlenmesi azmettirilir ve azmettirilen fiili işlerse, o fiil için kanunda öngörülen ceza azmettirene de verilir (md. 66). Ancak, 38'nci maddedeki firar suçunun azmettirilmesinde firar suçu işlenmez ise azmettirene 14 yılı aşmamak üzere hapis cezası veya daha az bir ceza verilecektir (md. 67).

1957 tarih ve 62 sayılı Deniz Kuvvetleri Kanunu da firar ve izinsiz terk fiillerini cezalandırmaktadır. Buna göre; geri dönmek niyetiyle, görevi gereği bulunulması gereken yerde veya gemide bulunmamak veya görev yerine ya da görevli olduğu gemiye dönmek firar suçu sayılır ve **ölüm cezası** ya da daha az bir ceza ile cezalandırılır. Cezalandırılma halinde tüm ödül, madalya ve ödenekler vb. kaybedilmektedir (md. 49). Firar suçu niteliğinde olmayan askeri hizmeti izinsiz terk etmek fiili ise 2 yılı aşmamak üzere hapis cezası veya daha az ceza ile cezalandırılmaktadır (md. 51). Her iki fiilin işlenmesine teşebbüs halinde, ölüm cezası yerine 14 yıla kadar hapis cezası (md. 75) öngörülmektedir.²⁹

2.7. İRAN İSLAM CUMHURİYETİ

İran'da, barış zamanında yoklama kaçacağı fiilinin cezası 6 ay ile 2 yıl arası askeri hizmette bulunmak, savaş zamanında ise 10 yıla kadar ek askeri hizmet cezası veya hakim tarafından takdir edilecek cezadır. Firar fiilleri ise hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. **Vicdani** nedenlerle askeri hizmeti ifa etmek istemeyenlerin itirazları kabul edilmemektedir. İran, 24 Nisan 2002 tarihinde, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonuna gönderdiği yazıda, askerlik hizmetine vicdani itirazın uluslararası uygulanabilirliğini dikkate almayacağını belirtmiştir³⁰.

2.8. İSRAİL

İsrail'de, yürürlükteki askeralma mevzuatı 1986 tarihli Ulusal Savunma Hizmeti Kanunu'na dayanmakta ve askeri hizmet tüm vatandaşlar ile İsrail'de sürekli ikamet eden herkes için zorunlu tutulmaktadır. Bununla birlikte, Savunma Bakanlığı, adı geçen Kanunun 36'ncı maddesine dayanarak yahudi olmayan tüm bayanlar ile Filistinli erkekleri askerlikten muaf kılmıştır. Askeri hizmete karşı alternatif hizmet imkanı çok sıkı şartlara bağlı olarak tanınmaktadır. Askerlik hizmeti, erkekler için 3 yıl, bayanlar için ise 20-21 ay sürelidir.

²⁹ ŞİMŞEK, s.53.

³⁰ ŞİMŞEK, s.53.

Askeri hizmet görevini ifa için yapılan çağrıya uymayan 2 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır³¹. Yedek askeri hizmet döneminde yapılan askerlik çağrısını reddetmek ise 56 güne kadar hapis cezasını gerektirmekte ve fiilin tekrarlanması halinde ceza tekrar verilebilmektedir. Bir başka kimsenin askeri hizmetten kaçmasına yardım etmek, para cezası veya 2 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Uygulamada, vicdani itirazda bulunanlar, emre itaatsizlik etmek, askeri hizmeti izinsiz reddetmek, firar veya seferberlik görevini reddetmek suçlarından birisiyle yargılanmakta ve cezalandırılmaktadır³².

İsrail ASCK.'nun 18'nci maddesine göre; bir asker şahsın diğer asker şahsı suç işlemesi için teşvik ve tahrik etmesi cezalandırılmaktadır. Çünkü, "başka bir askeri, askeri suça teşvik eden bir asker, o suçu kendisi işlemiş gibi değerlendirilir". Ancak cezası ASCK.'nun 29'ncü maddesine göre tayin edilecektir. Suç teşebbüste kalsa dahi cezalandırma söz konusudur³³. Bu nedenle, ASCK.'nun 18'nci maddesinin, askeri hizmetten kaçma suçlarının faillerini teşvik veya tahrik edenlere de 29'ncü madde çerçevesinde uygulanması mümkündür.

2.9. KAMBOÇYA

Kamboçya Hukukunda, askeri hizmet için askere çağrılanlar ile silahlı kuvvetlerin daimi personelinin işlediği suçlar ve ordu disiplini ile ilgili suçlar, askeri suçlar olup, askeri yargıda yargılanmaktadır. Asker kişiler tarafından işlenen genel suçlar ise askeri yargıda değil genel ceza mahkemelerinde yargılanmaktadır (1992 tarihli Kanunun 2'nci Bölüm madde 11: Askeri mahkemeler). **Kamboçya**'da, resmi olarak askeralma (conscription) yoktur. Bu nedenle de zorunlu askeri hizmet bulunmamakta ise de gayriresmi olarak askeralma olaylarına rastlanmaktadır. 18-35 yaş arası erkekler 18 aylık askeri hizmete Mart 1996'dan beri çağırılabilmekte ancak bu durum yasal olarak öngörülmemektedir. Askeri hizmetin ifası halinde de hizmetten kaçmak, barış zamanında 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezasını, savaş zamanında ise 6 aydan 7 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir.

³¹ EIDE-CHİYOPA, 1997 tarihli Rapor.

³² SPECK Andreas, "Conscientious objection to military service in Israel : an unrecognised human right ", 31.01.2003 tarihli Rapor, www.wri-irg.org/co/co-isr-03 , erişim tarihi:26.02.2003.

³³ HADAR, Zvi , "Military Obedience in Internal Israeli Penal Law and Law of War", The Military Law of War Rewiew, C. 10, No:1, Dublin, 1971, sayfa 197 vd.;UÇDU, İlker, Askeri Ceza Hukukunda Yetkili Mercinin Emrini İfa, Dokuz Eylül Üniv. SBE.,İzmir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2002, s. 31-32.

2.10. KAZAKİSTAN

Kazakistan Anayasası'nın 36'ncı maddesine göre, **Kazakistan** savunması kutsal bir görevdir ve askerlik her vatandaş için bir yükümlülüktür. Vatandaşlar, kanunda belirtilen usul ve kurallara göre askerlik yükümlülüğünü yerine getireceklerdir. Yürürlükteki askeralma hizmetlerinin hukuki temeli 1992 tarihli Askerlik Hizmeti Kanunudur. Bu Kanunda askerlik hizmeti ve bu hizmetten kaçma ile ilgili hükümler yer almaktadır³⁴.

2.11. KIRGIZİSTAN

Kırgızistan Anayasası'nın 24'ncü maddesine göre askeri hizmet zorunludur. Yoklama kaçağı ve firar suçları, ordu için ciddi bir sorun haline gelmiştir. Ocak 1998'de yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu'nun 33'ncü bölümünde askeri suçlara yer verilmiştir. Kanun, yoklama kaçağını yasaklamakta ve fiilin ağırlığına göre, para cezası veya 3 ile 6 ay arası hafif hapis cezası veya 2 yıla kadar hapis cezası öngörmektedir (md.351). Askerlik hizmeti zorunlu olmasına rağmen, Aralık 1992'den beri yürürlükte olan Alternatif Hizmet Kanunu ile dini inanç, ailevi durum, sağlık durumu gibi nedenlerle askeri hizmet yapmak istemeyenler için **Kırgızistan**'ın alternatif hizmet imkanını tanıdığını ifade edelim.

2.12. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (K.K.T.C.)

5 Mayıs 1985 tarihinde halkoylamasına sunulup kabul edilen **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti** Anayasası'nın "Yurt Ödevi" başlıklı 74'ncü maddesinde askerlik hizmeti ile ilgili olarak, Silahlı Kuvvetlerde yurt ödevinin kutsal ve her yurttaşın hakkı ve ödevi olduğu ve bu ödevle ilişkin kuralların kanunla düzenleneceği öngörülmektedir.

19 Nisan 1983 tarih ve 29/1983 sayılı **K.K.T.C.** Askeri Ceza Kanununun³⁵, "Suç ve Cezalar" başlıklı 3'ncü Kısmında "Saklı, Yoklama Kaçağı, Bakaya, Firar" başlıklı 3'ncü Bölümde, askeri hizmetten kaçma fiillerine yer verilmiştir. Kanunun 39/1'nci maddesine göre; Barışta, yasal özrü olmadan saklı, yoklama kaçağı veya bakaya durumuna düşenler bir suç işlemiş olurlar ve kendiliğinden gelenler aylık asgari ücretin 1/4'ü (Dörtte biri), yakalananlar ise aylık asgari ücretin 2/4'ü (Dörtte ikisi) kadar sabit para cezasını kabul ettikleri ve bu para cezasını cezanın kendilerine tebliğ

³⁴EIDE-CHİYOPA, 1997 tarihli Rapor.

³⁵K.K.T.C. Askeri Ceza Kanunu için bkz. <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroksharf.aspx?which-letter=A>, erişim tarihi: 12.01.2010.

edildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumunun hesabı bulunan bankalara yatırdıklarını Askeralma Şube Müdürlüğüne belgeledikleri takdirde haklarında adli işlem yapılmaz.

Yasal özürlü olmadan, çağrı emrinin tebliğini kabul etmeyen veya çağrı emrine uymayan veya uymakla birlikte bulunması gerekli yere geç katılan yedek asker kişi de suç işlemiş olur ve 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (ASCK. md.40). Birliğinden veya görevli olduğu yerden veya tedavi edilmekte olduğu hastane veya revirden izinsiz olarak 6 günden fazla uzaklaşan veya izin süresini yasal özürlü olmadan 6 günden fazla geçiren asker kişi “içte firar” suçunu işlemiş olur ve 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (ASCK. md.41/1). Ülke içine firar eden asker kişi, silah, mühimmat, teçhizat veya Güvenlik Kuvvetlerinin hizmetine tahsis edilen herhangi bir şeyi beraberinde götürmüş veya hizmet sırasında kaçmış veya firar suçundan daha önce mahkumiyeti var ise ceza 3 yıla kadar haptistir.

İzinsiz olarak ülke dışına çıkan asker kişi suç işlemiş olur ve 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (ASCK. md.43/1). İzinli veya görevli olarak ülke dışında bulunan ve izin veya görevin sona erdiği veya dönüşü için saptanan veya Komutanın geri çağırma emrinin kendisine tebliğ edildiği tarihi özürsüz olarak geçiren asker kişi altıncı günün sonunda suç işlemiş olur ve 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (ASCK. md.43/2). Bu şekilde ülke dışına firar etmiş olan asker kişi silah, mühimmat ve teçhizat veya Güvenlik Kuvvetlerinin hizmetlerine tahsis edilen herhangi bir şeyi beraberinde götürmüş veya hizmette iken kaçmış veya ülke dışına firar suçundan daha önce de mahkum edilmiş ise 8 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Üç veya daha fazla asker kişinin önceden kararlaştırarak topluca firar etmeleri suç teşkil etmekte ve bunlardan, ülke içine firar edenler 5 yıla, ülke dışına firar edenler veya hizmet sırasında kaçanlar veya silah, mühimmat, teçhizat veya Güvenlik Kuvvetlerinin hizmetlerine tahsis edilen herhangi bir şeyi birlikte götürülenler 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır (ASCK. md.45). Sıkıyönetim, olağanüstü durum, seferberlik veya harp döneminde 42. maddenin 1. fıkrası (ülke içine firar) ile 43’ncü maddenin 2’nci fıkrasında (ülke dışına firar) belirtilen süreler 3 güne düşmektedir (ASCK. md.44).

KKTC ASCK.nun 95’nci maddesinde ise askeri suçlar için bizdeki 1632 sayılı ASCK.nun 51’nci maddesinde yer alan genel ağırlatıcı sebeplere benzer genel ağırlatıcı sebepler yer almaktadır. 51’nci maddeye göre; astları ile birlikte suç işleyen veya astlarının suçuna iştirak edenlerin veya hizmet sırasında veya silahlı olarak veya resmi nüfuz veya yetkiyi kötüye kullanarak suç işleyenlerin cezası yarı yarıya artırılabacaktır. ASCK.’da

düzenlene askeri hizmetten kaçma fiillerine dair madde hükümlerinde 51 nci maddedeki ağırlaştırıcı sebepler zaten varsa 51'nci madde uygulanmayacaktır ancak yoksa ceza ağırlaştırılacaktır.

1979 tarihli **KKTC** Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Disiplin Kabahat ve Cezaları ve Yargılama Usulü Kanununda, “**disiplin suçu**” niteliğinde olmak üzere askeri hizmetten izinsiz uzaklaşmak cezalandırılmaktadır. Buna göre, birliğinden veya görevli olduğu yerden veya tedavi edilmekte olduğu hastane veya revirden izinsiz uzaklaşıp **6 gün içinde kendiliğinden gelmek veya yakalanmak disiplin suçu olup** disiplin cezası ile cezalandırılacaktır (DMK. md. 46/4). Disiplin Mahkemesi tarafından verilebilecek ceza iki ayı aşmayan göz veya oda hapsi cezasıdır (DMK. md.47/b). Eğer fail 6 günlük süreyi aşarsa fiil ASCK.da yer alan firar suçunu teşkil edecektir.³⁶

2.13. SİNGAPUR

15 Haziran 1972 tarihli Singapur Silahlı Kuvvetler Kanunu'nun 22'nci maddesinde “izinsiz terk” suçu öngörülmektedir. Buna göre; askeri kanuna tabi olan bir kimse, askeri hizmetten veya hizmet gereği bulunması gerektiği yerden izinsiz ayrılırsa, 2 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya 1972 tarihli Kanunda öngörülen “daha az bir ceza “ ile cezalandırılmaktadır (md.22/1).

Aynı Kanunun 23'ncü maddesinde ise firar suçu öngörülmektedir. Silahlı Kuvvetler Kanununa tabi olan bir kimse firar ederse, 10 yılı aşmamak üzere hapis cezası veya kanunda öngörülen daha az bir ceza ile cezalandırılmaktadır (md. 23/1). Maddenin 2'nci fıkrasında ise firar suçu tanımlanmıştır. Buna göre; “Askeri hizmetten sürekli olarak ayrılmak niyetiyle kanuni izin olmaksızın hizmet yerinden ayrılmak veya göreve gelmemek veya aynı niyetle hizmeti terk etmek” firardır (md.23/2). Düşman önünden kaçmak amacıyla izinsiz terk fiili de firar olarak nitelendirilmektedir (md.23/3).

1972 tarihli Kanunun 24'ncü maddesinde ise firariler ile izinsiz terk edenleri bildirmemek, suç olarak öngörülmektedir. Silahlı Kuvvetler Kanununa tabi olan bir kimse aynı kanuna tabi olan diğer bir kimsenin izinsiz terk ve firar suçunu işleyeceğini bildiği halde, gecikmeksizin haber vermez veya o kimsenin yakalanması için gücü dahilinde gerekli adımları atmazsa, 2 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezası veya kanunda öngörülen

³⁶ ŞİMŞEK, s.50 vd.

daha az bir ceza ile cezalandırılır³⁷. 1970 tarihli Askeralma Kanununun 32'nci maddesinde de yoklama kaçağı fiili yer almaktadır. Yoklama kaçağı suçu, 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezası ve para cezasını gerektirmektedir³⁸.

2.14. SRİLANKA

20 Ekim 1949 tarih ve 17 sayılı Silahlı Kuvvetler Kanununun 103 ve 105'nci maddelerinde firar suçu öngörülmüştür. Buna göre; askeri kanuna tabi olan bir kimse, ordudan firar eder veya firara teşebbüs ederse ya da askeri kanuna tabi diğer bir kimseyi firara azmettirir veya teşvik eder veya cesaretlendirirse askeri suçun faili olur ve askeri mahkeme tarafından mahkum edilir. Eğer suç hizmet sırasında veya hizmetle ilgili emrin ifası esnasında işlenirse fail, 3 yıldan az olmamak üzere hapis cezası veya daha az bir ceza ile cezalandırılır. Diğer hallerde ise fail, firar suçunu ilk kez işliyorsa 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezası veya daha az bir ceza ile cezalandırılır (md. 103/1).

Firar niyetini ya da firar suçunun işleneceğini askeri amire bildirmemek veya faili ele geçirmek için harekette bulunmamak, askeri mahkeme tarafından 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya daha az bir ceza ile cezalandırılmaktadır (md.105). 1949 tarihli Kanunun 106'ncı maddesinde ise izinsiz terk suçu hakkında hükümler yer almaktadır.

2.15. ÜRDÜN

Ürdün'de zorunlu askerlik yükümlülüğü ve askeralma yoktur. Askerlik hizmeti gönüllü askerlik esasına dayanmaktadır. Buna rağmen, Ordu mensubu olan ve askeri hizmeti ifa eden asker kişiler için hizmette iken firar etmek **ömür boyu hapis cezasını** gerektirmektedir³⁹.

2.16. VIETNAM

1992 **Vietnam** Anayasası'nın 44'ncü maddesine göre, ulusal güvenliği sağlamak ve sosyalist Vietnam yurdunu savunmak, tüm toplumun görevi, 77'nci maddesine göre de hak ve ödevidir. Askere almanın yasal temeli, 1981 tarihli Askeri Hizmet Kanununa dayanmaktadır. 1990 yılında Kanunda önemli değişiklikler yapılmıştır. 18 yaş üzerindeki vatandaşlar 2 yıl

³⁷ "Singapur Armed Forces Act (Chapter 295)", www.sinsg-apur.htm, erişim tarihi: 10.10.2003.

³⁸ EIDE-CHIYOPA, 1997 tarihli Rapor; ŞİMŞEK, s.54.

³⁹ EIDE-CHIYOPA, 1997 tarihli Rapor; ŞİMŞEK, s.53.

sürelî askerlik hizmetini yerine getirmekle yükümlüdürler⁴⁰. Vietnam Ceza Kanununun 325'nci maddesi, firar suçunu cezalandırmaktadır. Maddeye göre; askeri görevinden kaçmak için firar edenler bu fiilleri nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılırlar. Savaşta iken firar etmek 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Fail, komutan veya subay ise veya fiil işlenirken diğerk kişiler de suçta katılmak için zorlanırsa veya silahlî iken firar edilirse ya da firar sonucunda önemli veya zararlı sonuçların doğmasına sebebiyet verilmişse, (başka bir deyişle çok vahim hallerde) suçun cezası ağırlaştırılmakta ve 3 yıl ile 8 yıl arası hapis cezası öngörülmektedir (md. 325/2). Firar suçü, özel menfaatler sağlamak için işlenmiş ve bu menfaatler de elde edilmişse, failer için 7 ile 20 yıl arasında hapis cezası öngörülmektedir (madde 325/3)⁴¹.

2.17. YEMEN

1994 tarihli **Yemen** Anayasası'na göre; ülkeyi savunma görevi kutsaldır ve bu görevin esasları kanunla düzenlenecektir. Ülkede, 30 yaşına kadar askeri hizmet için çağrı yapılabilmektedir. Ancak çağrıya cevap vermemek 2 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Firar suçunun işlenmesi halinde ise 3 yıla kadar hapis cezası uygulanabilmektedir.

3. SONUÇ

Yukarıda yer alan mukayeseli çalışmamız sonucunda şunu kesin olarak söyleyebiliriz ki milli savunma ve bu savunmayı teminde en önemli unsur olan askeri hizmet ve bu hizmetin devamı, ordusu olan her devlet için vazgeçilmez bir gereksinimdir. Bu ihtiyacı sağlamak ve korumak için askeri hizmetten kaçma teşkil eden fiiller kimi ülkelerde genel ceza kanununda, bazılarında ise genel ceza kanunundan ayrı olarak kabul ettikleri askeri ceza kanunlarında yer almaktadır. Ancak bu fiillerin her devlette değişik oranlarda ve para cezasından ölüm cezasına kadar uzanan farklı bir yelpazede cezalandırıldığı görülmektedir.

Bir ülke yargı sisteminde, genel yargı organları yanında askeri yargıya yer yerilmese veya ayrı bir askeri ceza kanunu öngörülme de her devlet, mevzuatında söz konusu fiillere yer vermiştir çünkü askeri ceza hukuku tarihçesine bakıldığında bile mesela firar suçunun emre itaatsizlik

⁴⁰ Vietnam Ceza Kanunu için bkz. <http://www.worldlii.org/cgi-worldlii/disp.pl/vn/legis/pc66/s325.html>, erişim tarihi: 12.01.2010.

⁴¹ŞİMŞEK, s.54.

fiilleri ile birlikte, tarihin her döneminde cezalandırıldığı, bu fiillerin cezalandırılan en eski suçlardan olduğu görülmektedir⁴².

Mukayeseli çalışmamız sonunda, genel bir ifade ile şunu söyleyebiliriz ki, **ordusu olup da orduya özgü suçlara ceza sistemlerinde yer vermeyen ülke yoktur.** Çalışmamızdan çıkan diğer bir genel sonuç; halihazırda ülkelerin mevzuatında var olan askeri hizmetten kaçma fiilleri, **dünyada devletlerin orduları ile insanoglu var olduğu ve birbirleriyle savaştığı sürece hep var olacaktır.**

KAYNAKLAR

- AKMANER, İbrahim Fevzi , Türkiye’de Askeri Kazanın Tariçesi ve Tekamülü , Askeri Adalet Dergisi (AAD), Ankara ,Y:3, S.9,1957.
- BRÖCKLING, Ulrick, Disiplin. Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi, Çev. Veysel ATAYMAN, İstanbul, 2001.
- EIDE-CHIYOPA, “Report of the Secretary-General on the question of conscientious objection to military service”, 1997 tarihli Rapor, <http://www.hri.ca/fortherecord1997/documentation/commission/e-cn4-1997-99.htm>, erişim tarihi:03.02.2003.
- ERKAN, Hakkı, “Sırf Akeri Suçlar”, AAD., Y.18, sy.69-70, 1974.
- ERMAN, Sahir, Askeri Ceza Hukuku, Umumi Kısım ve Usul, İstanbul, 1983.
- GEGUCHADZE, George, “Conscientious Objection In Georgia”, www.teleline.terra.es/personal/beoc/Reports , erişim tarihi: 26.02.2003.
- GLISEN, John, “Askeri Hukukun Bugünkü Evrimi Üzerine Genel Bildiri-I”, Çev.: Nail SUCU, Yargıtay Dergisi (YD), C.8., OCAK-NİSAN 1982.
- GÜLSEREN, Fehmi Şener, Askeri Ceza Hukukunda Müessir Fiil Suçları, İstanbul Ün. Ssosyal Bilimler Enstitüsü (SBE.), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1990.
- HADAR, Zvi , “Military Obedience in Internal Israeli Penal Law and Law of War”, The Military Law of War Rewiew, C. 10, No:1 , Dublin, 1971.
- İZGÜ, Orhan, “Orduda Disiplin”, AAD. Y.15, Sy.57, OCAK 1971.
- KÖPRÜ, Orhan, Türkiye’de Askeri Yargı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ün. SBE., Ankara, 1988.

⁴² Askeri ceza hukukunun tarihi gelişimi ve bu gelişimde askeri hizmetten kaçma fiilleri ile mukayeseli askeri hukuk sistemlerine yönelik açıklamalar için bkz. ŞİMŞEK, Mustafa, (5237 Sayılı TCK ile Karşılaştırmalı) Askeri Ceza Hukuku (Genel Hükümler), İzmir, 2008, s.18-19 ve s.24-29.

- ODMAN, Tevfik, “Savaşan Taraf Silahlı Kuvvetler Mensuplarının Tarafsız Ülkeye Sığınmaları ve Türkiye Uygulamasında İlk Örnek”, Deniz Kuvvetleri Dergisi, S. 573, KASIM 1998.
- ODYAKMAZ, Cevad, Askeri Ceza Hukuku Hususi Kısım (Askeri Suçlar) ve Askeri Muhakeme Usulü Hukuku, Ankara, 1959.
- SAKARYALI, Zihni, Askeri Ceza Hukuku Notları, İstanbul, 1944.
- SEVİĞ, Raşid Vasfi, Askeri Adalet, Giriş ve Tarihçe, Ankara, 1955.
- SPECK Andreas, “Conscientious objection to military service in Israel : an unrecognised human right “, 31.01.2003 tarihli Rapor, www.wri-irg.org/co/co-isr-03 , erişim tarihi:26.02.2003.
- SUN Zhang Chi, ”The Military Judicial System of PR China”, www.soc-mil-org/Cdocchina2000.html erişim tarihi: 22.11.2001.
- ŞİMŞEK, Mustafa, Askeri Ceza Hukukunda Firar Suçları, Marmara Ün. SBE., (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2004.
- ŞİMŞEK, Mustafa, (5237 Sayılı TCK ile Karşılaştırmalı) Askeri Ceza Hukuku (Genel Hükümler), İzmir, 2008.
- UÇDU, İlker, Askeri Ceza Hukukunda Yetkili Mercinin Emrini İfa, Dokuz Eylül Ün. SBE.,İzmir,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2002.
- ULUKANLIGİL, Metin, Askeri Yargıda İtaatsizlik Suçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün. SBE., İstanbul, 2001.
- WANG, Wenming, “The Military Judicial System and Military Court in China”,www.guiustiziamilitare.difesa.it/seminario/delegati-internazionali/ENGLISH/cina, erişim tarihi: 02.12.2001.
- ZEYNALOV Eldar, “Conciencious Objection in Azerbaijan (1998)”, www.mitglied.lycos.de/hrcal/reports/conobj98doc, erişim tarihi: 29.02.2003.